

sors del dit seyor rey d'Aragó o els seus en ninguna cosa si la dita composició no servavan, tro que les coses contengudes en aquella composició per aquels hereus fossen complides; e a fer per nom de la dite universitat homenatge al dit seyor rey d'Aragó per les coses damunt dites servir e complir, prometent la dita universitat haver ferm e segur tot ço perque (*sin duda* que per) los dits síndichs fet serà en les coses damunt dites. Assó fo fet cuatuor idus de dezembre en lany de MCCLXXIX. Seyal den Jacme per la gracia de Deu rey de Maylorcha comte de Rosseylo e de Cerdanya e seyor de Mompeller, qui les coses damunt dites atorgam e als damunt dits procuradors autoridat nostra donam, posat per ma den P. Caules escrivá del dit seyor rey per manament daquel matex seyor en lo loc e'l dia e en lany damunt scrits. Testimonis daquestes coses son: en P. per la gracia de Deu bisbe de Maylorche, Pons des Jardi ardiache de Maylorcha, G. de Miravals cabiscol de Maylorcha, G. de Canet, Ponç de Çaguardia cavaler, Bn. des Holms, Berenguer des Holms cavaler, Bn. de Sobrarber, Bn. de Palau canonge de Maylorcha, Berenguer Ar. Çaila, G. Valentí, G. Abri, Matheu Çacosta, Bn. Çacosta, Bn. G., Bn. de Verí, R. Lul, R. G., G. Rotlan, P. Despuig, Berenguer Draper, Bn. de Sentmanat, Ramon de Cardona.—Séyal den G. Moraton notari publich de Maylorcha qui asso scrich e clós.

Número 6

Aniversario de la Conquista en Mallorca, según RAMÓN MUNTANER, capítulo 28 de su CRÓNICA.

E plaume ço quels pobladors de Malorques ordonaren que tots anys lo jorn de Sanct Sylvestre e de Sancta Coloma, en que fo presa Mallorca per lo dit senyor Rey, se fá professó general en la ciutat ab la senyera del dit senyor Rey. E aquell dia preguen tuyt per la sua ánima, e totes les misses ques canten aquell dia en la ciutat e per tota la illa, se canten per ánima del dit senyor Rey e que Deus saull e quart los seus dexendents elş dó victoria contra llurs enamichs. Perque soplicaria á nostre senyor lo Rey d'Aragó que fos gracia e mercé sua que ordonás ab los prohomens de la ciutat de Valencia que dia de sanct Miquel tots anys se faes profesó general en Valencia per lanima del senyor Rey, e que Deus creixqués e millorás tostemps los seus dexendents e los donás victoria e honor sobre tots llurs enamichs: per ço com la dita ciutat fó presa lo vespre de Sanct Miquel per lo dit senyor Rey en Jacme, que tots los preveres de la ciutat e homens d'orde cantassen aquel jorn misses per la ánima del dit senyor Rey en Jacme. E per la dita rahó encare que ordonassen lo dit senyor Rey e els prohomens de la dita ciutat de Valencia que lendemá se fahés charitat general per tostemps. E axi cascuns faran bé que sesforcen als mills que poran, e hauranne grat de Deus e honor en aquest mon. E majorment en charitat nos faça neguna en la ciutat de Valencia, e en totes les altres ciutats del mon se faça, e Deus creixne llurs bens, els ne multiplica.

ADICIÓN Á LOS APÉNDICES DE LA SEGUNDA PARTE

Número 1

Establecimiento de una capilla en la iglesia de Santa Eulalia por los obreros de la parroquia á favor del gremio de carpinteros, de cuyo contexto aparece el estado en que se hallaba todavía en 1365 la fábrica del templo. Documento procedente del archivo de dicho gremio, al cual alude la nota de la página 784.

In Dei nomine: sit omnibus manifestum quod nos... presbiteri vicarii et beneficiati in ecclesia Sce. Eulalie, et nos... tamquam electi et associati per rev. episcopum Antonium... Jacobo Cardona rectori dictæ ecclesiæ in decrepitate constituto, et nos Raimundus Satorre mercator et Johannes de Portello cives Majoricarum operarii dicte ecclesie, de consensu et voluntate venerabilium Bartholomei Martini jurisperiti, Ludovici Umberti, Francischi de Portello, Arnaldi Des Mur jurisperiti (*siguen los nombres de 19 parroquianos de todas clases y oficios*, nec non aliorum parrochianorum intus dictam ecclesiam congregatorum...: attendentes piam et devotam intentionem... quam vos scarpantatores sive fusterii... habetis nunc et diutius habuistis... erga dictam ecclesiam parrochiale... donamus et concedimus... vobis Guillermo Ferrarii et Petro Tornerii suprapositis officii fusteriorum... quandam capellam quæ fiet ac fieri et construi debet in dicta ecclesia Sce. Eulalie ad latus capelle Scorum Francischi et Martini in eadem ecclesia constructe versus partem hospitii in quo nunc habitat Bernardus Fortiani. Quam quidem capellam promittimus construi et operari facere... primitus quam aliud opus corporis dicte ecclesie fiat, postquam capella consignata lapidibus fuerit operata protinus cum pecuniam habuerimus de qua operari possimus, cujus quidem capelle constructio vobis nil deconstet; in qua vos et omnes vestri perpetuo... habeatis... ademprivium... tenendi in illa altare et retrotabulum sub invocatione Scorum. Antonii (Viennensis) et Ivoni confessorum, quod jam pulcherrimum factum est per discretum Petrum de Brullio presbyterum beneficiatum in dicta ecclesia, et etiam calicem argenti, pannos, vestimenta et alia apparamenta per dictum Petrum jam facta et amodo fienda pro servitio dicti altaris et capelle, in qua de consensu ipsius

Petri volumus perpetuo remanere; et possitis si volueritis dictam capellam depingere cum signis vestris seu officii vestri et cum aliis istoriis et picturis quas duxeritis eligendas, et facere in clavi dicte capelle signa vestri officii, et in eadem habere unum seu plures presbyteros qui celebrent pro vobis et dicto vestro officio in altari dicte capelle, et facere in illa festivitates et solemnitates officii vestri, et tenere in dicta capella beneficia et aniversaria, et ante dictam capellam habere sepulturam pro vobis et omnibus aliis de dicto vestro officio. Presentem vero donationem facimus pacto et conditione quod protinus cum dicta capella fuerit facta et operata... teneamini tenere eam condirectam et munitam seu altare ejusdem de pannis, vestimentis, calice, cereis et aliis ornamentis vestris missionibus et expensis, et etiam facere altare lapideum et retrotabulum cum predictum fuerit consumatum et vitriaria vestris missionibus et expensis, nec non perpetuo tenere ante dictam capellam unam lampadem munitam oleo que die et nocte ardeat coram altare ad reverentiam dictorum Scorum. Anthonii et Ivoni: sed tamen ad complendum predicta vos cogere nequeamus donec capella fuerit in dicto loco completa. Interim vero concedimus vobis quod in illo loco in quo nunc sunt site fontes baptizandi ante videlicet altare Scorum. Martini et Francischi que noviter erant in dicto loco ordinate, possitis ponere et edificare altare et retrotabulum ante dictum et in dicto loco facere signa vestra seu vestri officii... et possitis dictas fontes inde penitus amovere et mittere in loco ubi nunc est altare S. Michaelis... Ad hæc nos Petrus Tornerii et Guillermus Ferrarii suprapositi officii fusteriorum, et nos (*si-guen los nombres de 39 carpinteros*)... acceptantes concessionem antedictam promittimus omnia et singula complere... Insuper ego dictus Petrus de Brullio presbyter beneficiatus in dicta ecclesia... de dictis retrotabulo, calice et aliis apparamentis factis et fiendis per me ad servitium dicte capelle donationem irrevocabilem vobis facio, et in eadem capella et ad ejus servitium perpetuo volo remanere... Actum in civitate Majoricarum quarta die mensis Madii anno á nativ. Dni. MCCCCLXV. Signa etc.

Signum Antonii Dei gratia Major. episc. qui predicta laudamus etc. Signum Jacobo de Tordera not. pub. etc.

Los carpinteros arriba nombrados son:

Bernardo Salvador	Juan Sancho	Andrés Torrella	Jaime Torrella
Guillermo Soler	Miguel Cavila	Guillermo Buadella	Bernardo Sadorní
Nicolás Rigau	Guillermo Frau	Pedro Cortarol	Bernardo Massanet
Bernardo Portell	Bernardo Pont	Miguel Satorre	Bernardo Vicens
Pedro Sala	Pedro Moragues	Simon Pou	Jaime Rubert
Andrés Alegre	Jaime Francesch	Jaime Guialmunt	Guillermo Domenge
Lorenzo Grilons	Pedro Vesia	Bernardo Canet	Berenguer Loffriu
Ferrer de Sant-Johan	Bernardo Ivanyes	Jaime Canet	Arnaldo Masso
Bartolomé Vives	Berenguer Stelas	Jaime Riusech	Guillermo Ribas
Bernardo Canet	Jaime Pere	Guillermo Figuera	

De las averiguaciones practicadas en el archivo parroquial, resulta que dicha capilla de San Antonio es la última de la nave izquierda, dedicada desde principio de este siglo á San Vicente Ferrer ó al *Ecce-Homo*, de manera que la contigua, entonces de San Martín y San Francisco, corresponde á la de los Cuatro Coronados propia luego del gremio de albañiles, y la de San Miguel, á donde se pasaron las fuentes bautismales, caía á los pies de la iglesia por donde se entra ahora á la de la Purísima Concepción.

Número 2

La Colcada

Excelente poesía del Sr. D. Pedro de Alcántara Peña escrita en 1861, mencionada en la nota de la pág. 905

—Ja no sab ningú la historia
Del nostre gran rey en Jaume;
Mostia está ja la pauma
Que mos doná la victoria.

Tot s' ha perdut, la Colcada
Molt poch la recordan ja;
D' aquella hermosa diada
Dins breu temps ningú hi haurá
Que 'n puga contar cap mot:

—Contaumosho tot, padrina,
Contaumosho tot.

—En tants d' anys com han passat,
La meua memoria flaca
D' aquella festa tan maca
No 'n treurá cap ni trallat.

Ja no veig res que 'm recort
D' aquell temps las alegrías;
Tot hom, tot hom ja s' es mort,
Y com mes trascorren dias,
Y com mes se torna el cel funest,
Mes y mes mon cós s' inclina.

—Digaumosho prest, padrina,
Digaumosho prest.

—Quin dia aquell! alimares,
Tamborinos, xeremías,
Balls per tot y galanías
Y alhaques riques y rares,
Retaulos, domás, festers,
Draps rasos y brancas d' om,
Murta p' el mitj dels carrers
Y la gent d' en gom en gom.

¡Quin dia era aquell de mes truy!
Y era avuy mateix, mesquina!
—Tal dia com vuy, padrina?
Tal dia com vuy?

—El pobre amb el rich mesclat,
Els amos ab sos missatjes,
Confusos tots els llinatjes
Passetjavan la ciutat.

Y els menestrals mes antichs
Ab los penons del ofici
Duyan com á bons amichs
Sense rencor ni malici

Per conservar mes les paus
Los esclaus á la marina.
—Qué hi havia esclaus, padrina?
Qué hi havia esclaus?

—Callau y teniu paciència,
Que tot, tot vos ho diré;
Y res mes vos contaré
Sino escoltau ab silenci.

Donchs sabreu com en memoria
Del dia de la Conquista
Feyan funció de tal gloria,
Qu' era una cosa may vista,
Y admiració dels estranys,
Que 'n venian... de la Xina.
—Qué ja fa molts d' anys, padrina?
Qué ja fa molts d' anys?

—Ja 'n fa molts; y s' aplegavan
Devant Cort els cavallers,
Y á cavall molts de carrers

En processó transitavan ;
 Á la moda antiga armats,
 De cap á peus brufats d' or,
 Ab ríchs mantells adornats
 De lama ó tissú del bo,
 Per aquí anavan passant
 Cap á Santa Catalina.
 —Per aquí devant, padrina ?
 Per aquí devant ?

—Per aquí mateix, y amb ells
 Anavan vestits de gala
 Els tamborers de la sala,
 Massers, mestres y virells :
 Y hey anavan els Jurats
 Ab ses gramallas y els rissos,
 Curials y sobreposats,
 El regiment dels Suïssos,
 Y el Duch vestit de Virrey
 Ab senyors de sa oficina.
 —Vestit com el rey, padrina ?
 Vestit com el rey ?

—Tots els frares, els mossos,
 Capellans, inquisidors,
 Trompes, pífolos y tambors,
 El regiment de Dragons ;
 Y després ab creu alsada
 Els Canonges de la Seu,
 Y el Bisbe mitra posada
 Qu' aquest dia anava á peu ;
 Y á la fi per mes honor
 Una música divina.
 —Quina processó, padrina !
 Quina processó !

—Y pe 'l mitj de la colcada
 Llibrees molt ben vestides
 D' els cavalls duyen les brides
 Qu' eran de plata daurada.
 Les dames ab cintes d' or
 Y gual-laretos estavan,
 Esperant els colps ab por
 Dels ous noscats que tiravan
 Tots els seus enamorats
 Com á cortesia fina.
 —¿Ous noscats heu dit, padrina ?
 ¿Qué son ous noscats ?

—Capsetes de cera fina
 Ben closes, perque no 'n surta
 De dedins l' aygua de murta
 O de rosa alexandrina :
 Quant las carrossas passavan
 Ab les dames, els senyors
 Tirantlos hi las banyavan
 D' aygues de bones olors ;
 Y els ous noscats de picat
 Estavan plens de farina.
 —Qué 'n vereu cap may, padrina,
 D' enfarinolat ?

—Encare rig d' un senyor :
 Tanta 'n duya que plorava,
 El vespre quant m' en anava
 Á devant can Rosselló,
 Per veure fermat p' el cos
 Penjat com una miloca
 Un animalot molt gros
 Qui 's deya *es drach de na Coca*,
 Ab un barram d' aquí á allá
 Y una llengua serpentina.
 —Quina por que 'm fa, padrina !
 Quina por que 'm fa !

—Y la processó sortia
 A rodar per devés l'horta,
 Y quant tornava á la porta
 Ab tres cops de creu l'obria :
 Voltava ran ran murada,
 Y ab una cara xereca
 Devant la porta Pintada
 El seyor Lluch de la Meca
 Entregava al senyor Duch
 Las claus dins una bassina.
 —¿Qui era el senyor Lluch, padrina ?
 ¿Qui era el senyor Lluch ?

—Era el senyor Lluch un vey
 Dels mes facetos y vius,
 Cap de guayta dels catius,
 Com si diguessem *son rey* ;
 Mes titerero que un lloro,
 Ab lo cap ben empolvat,
 Representava al rey Moro
 Quant entrega la ciutat
 An el gran Conquistador

De la perla mallorquina.
 —¿Y el botifarró, padrina ?
 ¿Y el botifarró ?
 —Axí el cetro anomenavan
 Que duya en les seues mans
 Tots els atlots ignorants
 Que sols de riure es cuidavan.
 Amb ell feya postissures,
 Bel-landines y falets
 A les nines ; y ellas puras
 Reyen com á babaluetes
 En veure el bastó brunyit,
 Que era un tronch redó d' ansina.
 —Jo hauria esclafit, padrina,
 Jo hauria esclafit.

—Ja la ciutat entregada,
 Pujava la processó
 Per la costa del bastió
 Fins essé á la Reconada :
 Llevó entrava per devall
 El mateix arch que hi ha allá,
 Per hont diuen que á cavall
 El rey en Jaume en passá,
 Qu' era el portal principal
 De la ciutat sarrahina.
 —¿El mateix portal, padrina ?
 El mateix portal ?

—El mateix, y á Sant Miquel
 La colcada s' aturava,
 Y una missa allá 's cantava
 Dant gracias al Deu del cel.
 Mentres tant els majordoms,
 Els mercaders y els notaris,
 Els penons ab los prohoms,
 Sobreposats y clavaris,
 Y deu cavalls cotoners
 Seguían per can Moxina...
 —Y llevó ¿qué mes, padrina ?
 Y llevó qué mes ?

—Corría tot el seu curs
 La solemne processó,
 Y acabada, en el balcó
 D' Almoyna, feya un discurs
 Un regidor dels mes savis,

En el cual feya memoria
 Del valor dels nostres avis,
 Benehint cent noms de gloria ;
 ¡Bons llinatjes!.. ay! jo 'n sé
 Que are pasan fam canina!
 —Qu' ho sabeu de bé, padrina!
 Qu' ho sabeu de bé!

—Y el senyor Lluch tot encés,
 Ben vestit de cap á peus,
 Mentres treyan els arreus
 Del rey ab lo cap d' arnés
 A Cort, feya reverencies,
 Capades y cortesies,
 Y tot eran vosselencies,
 Vosses mercés, senyories,
 Y feya, per cobrar nom
 D' agut, bots de pantomina.
 —¿A devant tot hom, padrina ?
 A devant tot hom ?

—Oh Senyó! y quantes families
 Mortes sensa successió!
 ¡Can Net el comenador,
 Els Sales, els Santacilies,
 Can Torrella de Borneta,
 Can Ferrandell, can Pujades,
 Can Moranta, can Dureta,
 Bergas, Serraltas, Çanglades,
 Sunyers, D' Oms y Desclapers!
 Senyors tots de bandolinal
 —Qué de cavallers, padrina!
 Qué de cavallers!

—Ay! tot passa, ¡y quina prova
 Que en el mon res es etern:
 Tot ho vol á lo modern
 D' aquest sigle la gent nova.
 Cadufos dels vells passats
 Son y festes de mal tó
 Aquelles solemnidats
 Que parlavan an el cor.
 Poch á poch el mon novell
 Al mon antich assassina.
 —¡Quin temps era aquell, padrina!
 Quin temps era aquell!

—Are ab quatre rebumboris

Que no costan una malla,
Honran com si fos rondalla
La mes gran de les historis.
Lo que mes llament encare
No es el perdre lo passat,
Es el veure el jovent d'are

Que no respecta la edat.
Ay! que may tornarà já
El temps de quant era nina!
—Sí que tornarà, padrinal!
Sí que tornarà!

TERCERA PARTE
